

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA**

KATEDRA PRÁVA

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

**VÝVOJ A VÝZNAM DÁVEK POMOCI V HMOTNÉ
NOUZI VE STŘEDOČESKÉM KRAJI**

Bc. Vladislava Zoulová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Práce se zabývá, analyzuje a hodnotí vývoj dávek pomoci v hmotné nouzi ve Středočeském kraji od počátku sociální reformy v roce 2012, od kdy agenda dávek pomoci v hmotné nouzi nově spadá pod nepojistné sociální dávky, které jsou souhrnně vypláceny úřady práce. Teoretická část práce je zaměřena na sociální politiku, strukturu dávek pomoci v hmotné nouzi i organizaci úřadů práce. Pomocí analýzy vyplacených dávek a následné syntézy je provedena komparace jednotlivých druhů dávek. Porovnáván je jak počet, tak i objem vyplacených dávek za analyzované roky a za jednotlivá kontaktní pracoviště Středočeského kraje. Výsledkem komparace jednotlivých dat je zjištění, jaká je tendence v počtu a objemu vyplacených dávek pomoci v hmotné nouzi v letech 2012 - 2014, procentuální podíl dávky doplatek na bydlení na dávkách pomoci v hmotné nouzi a jejich podíl na všech nepojistných sociálních dávkách. V závěru práce jsou navrženy konkrétní připomínky a legislativní změny do budoucnosti.

Klíčová slova: dávka, hmotná nouze, nezaměstnanost, trh práce, úřad práce, zákon o pomoci v hmotné nouzi.

CÍL PRÁCE A METODIKA

Práce je zaměřena na zjištění hlavní výzkumné otázky: *„Jaký je trend a vývoj dávek pomoci v hmotné nouzi po proběhlé sociální reformě v roce 2012.“* Dále se bude zabývat i podotázkou, zda tvoří finanční náklady na dávku doplatek na bydlení podstatnou část výdajů dávek pomoci v hmotné nouzi a celkově i z nepojistných sociálních dávek. Cíle práce bude dosaženo analýzou dat a komparací počtu a objemu vyplacených dávek pomoci v hmotné nouzi v letech 2012 - 2014 na jednotlivých kontaktních pracovištích ÚP ČR ve Středočeském kraji. Na základě výsledků analytické a praktické části budou formulovány návrhy legislativních změn, které by mohly přispět k motivaci osob dlouhodobě pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi k začlenění se do pracovního procesu.

Odborné texty a legislativní předpisy, jako jsou především o zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a metodické pokyny MPSV ČR, z nichž tato práce vychází, budou zpracovány metodou analýzy a deskripce. Stručně budou popsány

základní změny v sociální oblasti od roku 1989, zejména pak ty, které se nejvíce dotkly a dotýkají fungování úřadu práce a vstoupily v platnost k 1. 1. 2012.

V praktické části bude použita metoda desk research, která spočívá v získávání a zpracování dat od institucí, kterou je v této práci ÚP ČR, krajská pobočka v Příbrami. Pomocí analýzy vyplacených dávek bude proveden rozbor jednotlivých dávek a poté dojde k následnému zhodnocení vývoje dávek pomoci v hmotné nouzi. Použitým vzorkem pro analýzu jsou data získaná z jednotného výplatního místa KrP Příbram, jelikož v době zpracování této diplomové práce nebyly zpřístupněny statistiky, ze kterých by bylo možné vycházet.

Nedílnou součástí práce bude také zhodnocení využití a možného přínosu diplomové práce. Diplomová práce je zpracována podle právní úpravy platné do 31. 12. 2014.

ZÁVĚR

K součásti sociální politiky státu v moderní a demokratické společnosti patří dobře fungující systém sociální pomoci. V České republice tvoří poslední, záchytný článek tohoto systému dávky pomoci v hmotné nouzi. Provedenou obsahovou analýzou dostupné literatury, studiem legislativních a internetových zdrojů, analýzou dat jednotného výplatního místa Úřadu práce ČR, krajské pobočky v Příbrami, komparací těchto dosažených dat a finální syntézou bylo umožněno zodpovězení hlavní otázky položené v úvodu práce.

Jaký je trend a vývoj dávek pomoci v hmotné nouzi po proběhlé sociální reformě v roce 2012?

Po provedení analýzy a komparaci dat je zřejmé, že od převodu dávek pomoci v hmotné nouzi na úřady práce docházelo k výraznému nárůstu v počtu i objemu vyplacených dávek. V prvním roce došlo k navýšení v počtu dávek příspěvku na živobytí o 2 283, finanční nárůst činil 6 623 559 Kč. V následujícím roce 2013 bylo kontaktními pracovišti vyplaceno o 2 828 dávek více než v předchozím roce s tím, že nárůst finančních prostředků činil 11 309 663 Kč. Zlomovým se stává rok 2014, kdy po posílení oddělení nepojistných sociálních dávek krajské pobočky v Příbrami o 50 systemizovaných míst, byl zaznamenán již jen mírný nárůst a to o 611 dávek. Z pohledu finančního dokonce bylo vyplaceno o 805 060 Kč méně než v roce 2013.

U dávky doplatek na bydlení v roce 2012 došlo taktéž k nárůstu v počtu vyplácených klientů o 1367, z finančního pohledu navýšení činilo 6 755 516 Kč. Stejná situace se opakovala i v roce 2013, kdy byl počet klientů vyšší o 2 027 a nárůst finančních prostředků

činil 9 901 541 Kč. Výrazná změna u této dávky nenastala ani v roce 2014, kdy nedošlo k poklesu, ale ještě k nárůstu o 21 vyplácených klientů. Finanční nárůst činil 4 283 304 Kč.

Další analyzovanou dávkou je dávka mimořádné okamžité pomoci, jejíž komparací bylo prokázáno, že zcela splňuje účel a záměr tvůrců zákona. Příkladem jsou povodně v roce 2013. Dávka byla osobám zasažených touto živelnou pohromou poskytnuta z důvodu vážné mimořádné události. Vyplaceno bylo 1536 dávek, oproti roku 2012 došlo k navýšení o 1472 dávek, z hlediska finančního o 16 575 214 Kč.

Tvoří finanční náklady na dávku doplatek na bydlení podstatnou část výdajů z dávek pomoci v hmotné nouzi a celkově i z nepojistných sociálních dávek?

Ze získaných informací o počtu a objemu vyplacených nepojistných sociálních dávek v měsíci prosinec 2014, byl proveden rozbor jednotlivých dávek. Po následné komparaci dat vyplynulo, že z celkového počtu dávek HN je na dávku doplatek na bydlení vypláceno přibližně 33%, což odpovídá 5 850 klientům a finančním výdajům ve výši 26 880 982 Kč. Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou celkově vypláceny v počtu 13 879 dávek a ve výši 53 995 435 Kč.

Z komparace dat příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatku na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi vyplynulo, že finanční výdaje na dávku doplatek na bydlení činí 4 % všech nepojistných sociálních dávek, tzn. 26 880 982 Kč měsíčně. Dávka příspěvek na bydlení se podílí na celkových výdajích 7% a náklady na ni činí 49 663 369 Kč. Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že dávka doplatek na bydlení netvoří podstatnou část finančních výdajů.

Návrh konkrétních připomínek a legislativních změn do budoucna.

Na základě výsledků analytické části je formulován následující návrh legislativních změn, které by mohly přispět k motivaci osob dlouhodobě pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi k začlenění se do pracovního procesu. Prvním důležitým krokem je nutnost zapracování motivačních prvků do zákona o pomoci v hmotné nouzi, mezi které patří například finanční navýšení dávky příspěvek na živobytí či poskytnutí poukázek na stravování v případě zapojení klienta do veřejné služby. S tímto tedy úzce souvisí opětovné zavedení veřejné služby tak, jako tomu bylo před rokem 2012 a to včetně bonifikací.

Dalším předpokladem pro vymanění se z tohoto systému je nepochybně aplikace kvalitní sociální práce. Je však nutné, aby pobírání dávek z tohoto systému bylo legislativně podmíněno spoluprací klienta se sociálním pracovníkem.

Celkový přínos práce

Výsledky této práce mohou sloužit jako zdroj informací o problematice poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi pro MPSV ČR. Výstup z této práce bude předložen pracovníkům GŘ ÚP ČR, kteří tak získají přehled o vývoji vyplácených dávek pomoci v hmotné nouzi na jednom ze 14 krajů. V době zpracování této práce neexistují veřejně dostupná data nebo statistiky, počty vyplácených dávek v tomto rozsahu nebyly analyzovány ani z úrovně MPSV ČR a Generálního ředitelství ÚP ČR, proto se tímto stává jedinečnou.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BECK, Petr a kol. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7.
- Česko. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- KREBS, Vojtěch., a kol. *Sociální politika*. 5.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- MAREŠ, Petr. *Dávky sociálního státu. Nastavení systému, jeho ekonomická a sociální efektivita a sociální konsekvence pro klienty sociálního státu i společnost*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 189 s. ISBN 80-210-2624-3.
- MUSIL, Libor., HUBÍKOVÁ, Olga a kol. *Metodika integrace sociální práce a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí - výzkumné centrum Brno. Technologická agentura České republiky. 2013. 71 s